

II. Проблеми корпоративного права

Андрій Смітюх

доктор юридичних наук, доцент,
доцент кафедри адміністративного
та господарського права
Одеського національного університету
імені І. І. Мечникова
(Одеса, Україна)
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4778-4143>
im2m112@gmail.com

УДК 346.21

КОРПОРАТИВНИЙ ПАЙ (ЧАСТКА), НЕОФОРМЛЕНИЙ ЯК ЦІННИЙ ПАПІР, ЯК ОБ'ЄКТ РЕЧОВИХ ПРАВ І ПРАВОВІДНОСИН

АНОТАЦІЯ. Стаття розвиває ідею про корпоративний пай (частку) як оборотоздатний символ, що посвідчує корпоративні права, є субститутутом корпоративного вкладу, об'єктом речових прав і повинен обліковуватися в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань (Єдиний державний реєстр) або у депозитарній системі (якщо корпоративний пай є акцією), виконує інвестиційну, ідентифікаційну, колегіальну, мобільну та облікову функції.

Автор виходить із того, що наявний стан правового регулювання речових відносин, які виникають щодо корпоративних паїв (часток), є незадовільним і пропонує впровадження до законодавства низки норм, які покликані забезпечити перетворення корпоративних паїв (часток), неоформлених як цінні папери (тобто таких, що не є акцією), на повноцінний об'єкт речових прав, що представляє в обороті корпоративні права щодо певного суб'єкта господарювання.

Відстоюється позиція про те, що облік усіх речових прав на корпоративні паї (частки) має здійснюватися у Єдиному державному реєстрі. Речові права не обмежуються правом власності. Отже, автор аргументує визнання права господарського відання, довірчої власності та користування (оренди) на корпоративні паї (частки), неоформлені як цінні папери. Відповідно, зроблено висновок про необхідність законодавчого врегулювання договору управління корпоративним паєм (часткою), що неоформлений як цінний папір, та договору оренди корпоративного паю.

Автор обґрунтовує необхідність реєстрації в Єдиному державному реєстрі таких обтяжень речових прав на корпоративні паї (частки), неоформлені як цінні папери, як застава, податкова застава, а також за судовим рішенням – заборона відчуження та арешт; аргументує необхідність забезпечення відкритого доступу до відомостей Єдиного державного реєстру про корпоративні паї (частки), неоформлені як цінні папери, права на них та обтяження таких прав.

У статті зроблено висновок про необхідність максимального прискорення вчинення правочинів щодо корпоративних паїв (часток), неоформлених як цінні папери, з впровадженням модельного договору купівлі-продажу таких корпоративних паїв (часток) і здійсненням державної реєстрації виникнення права власності, інших зазначених вище речових прав та їх обтяжень, що виникають на підставі договору, на підставі спільної заяви сторін договору з одночасним забезпеченням ефективної реалізації переважних прав інших учасників на придбання корпоративного паю (частки) при його продажу шляхом залучення до процедури реалізації цих прав державного реєстратора.

Ключові слова: корпоративні паї (частки); частки у статутному капіталі; речові права; корпоративні права; довірча власність; оренда; обтяження; застава.

Ця стаття розвиває ідеї, що були сформульовані за результатами проведеного раніше дослідження. Отже, корпоративний пай (частка) розглядається у цій статті як оборотоздатний символ, що посвідчує корпоративні права, є субститутутом корпоративного вкладу, об'єктом речових прав і повинен обліковуватися в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань (далі – Єдиний державний реєстр) або у депозитарній системі (якщо корпоративний пай є акцією)¹. Корпоративний пай (частка) виконує інвестиційну, ідентифікаційну, колегіальну, мобільну та облікову функції², існує у вигляді електронного запису³ і може бути віднесений до безтілесного майна⁴, при цьому корпоративні паї (частки) можуть бути оформлені як цінні папери (акції акціонерних товариств) або ні (всі інші корпоративні паї)⁵. За чинним законодавством України корпоративні паї, неоформлені як цінні папери, постають як частки у статутному капіталі (у товариствах з обмеженою та додатковою відповідальністю), частки у складеному капіталі (у повних і командитних товариствах), частки у майні кооперативу (у виробничих кооперативах), водночас у фермерських господарствах – юридичних особах вони не інституціоналізовані жодним чином.

На відміну від акцій, корпоративні паї (частки), неоформлені як цінні папери, нині не є повноцінним об'єктом речових прав і правовідносин: розуміння принципової відмінності корпоративних паїв (часток) від посвідчених ними прав та відмежування посвідчених корпоративним паєм (часткою) корпоративних прав від речових прав на сам корпоративний пай (частку) все ще є дискусійним питанням доктрини. Зокрема, С. Мо-

¹ А Смітюх, 'Корпоративні права та корпоративні паї (частки): теоретико-правові засади' (дис д-ра юрид наук, 2019) 432.

² Там само.

³ Там само 173.

⁴ Там само 181.

⁵ Там само 176-7.

Андрій Смітюх

гілевський вважає право розпорядження часткою у статутному капіталі товариства з обмеженою відповідальністю шляхом відчуження, передачі у заставу корпоративним правом⁶, хоча це повноваження з очевидністю належить не до прав посвідчених корпоративним паєм – корпоративних прав, а до прав на корпоративний пай – речових прав. Також у законодавстві продовжує домінувати суб'єктно-орієнтований підхід: державні реєстратори вносять до Єдиного державного реєстру відомості про склад учасників та розміри їх часток, а не про самі корпоративні паї (частки).

Таким чином, наявний стан правового регулювання речових відносин, які виникають щодо корпоративних паїв (часток), неоформлених як цінні папери, є незадовільним, перетворення таких корпоративних паїв (часток) на повноцінний об'єкт речових прав вимагає переусвідомлення підходів до корпоративних паїв (часток) і внесення істотних змін до законодавства.

Проблематиці корпоративних паїв (часток), неоформлених як цінні папери, як об'єктів речових прав значну увагу приділили такі вчені, як О. Кібенко, В. Кравчук, С. Могілевський, О. Пелипенко, І. Спасибо-Фатєєва.

Метою дослідження є визначення заходів, необхідних для перетворення корпоративних паїв (часток), неоформлених як цінні папери, на повноцінний об'єкт речових прав і правовідносин.

У раніше проведеному дослідженні аргументовано покладення на державних реєстраторів обов'язку з ідентифікації усіх корпоративних паїв (часток), неоформлених як цінні папери, з наданням кожному новоствореному корпоративному паю (частці) унікального номера⁷. Це дасть змогу впровадити об'єктно-орієнтований підхід, коли державний реєстратор обліковуватиме корпоративні паї (частки) і юридична доля кожного корпоративного паю (частки), неоформленого як цінний папір, буде цілком зрозумілою від моменту його утворення до припинення.

Слід визнати, що навіть у межах суб'єктно-орієнтованого підходу державним реєстраторам вдається, по суті, обліковувати право власності на корпоративні паї (частки), неоформлені як цінні папери, у господарських товариствах (частки у статутних і складених капіталах): якщо визнати, що учасником є завжди власник корпоративного паю (частки), якщо ці два правові статуси нерозривно пов'язані, це означає, що внесення до Єдиного державного реєстру відомостей про склад учасників та розміри їх часток у статутному чи складеному капіталі дає змогу ідентифікувати суб'єкта права власності на такі частки. Проте речові права не зводять-

⁶ С. Могілевський, *Общество с ограниченной ответственностью: законодательство и практика его применения* (Статут 2010) 80.

⁷ Смітюх (н 1) 215.

ся до одного лише права власності. Перетворення корпоративних паїв (часток) на повноцінний об'єкт обороту вимагає визнання можливості виникнення на такі паї (частки) не лише права власності, а й інших речових прав. Видається, що корпоративні паї (частки) можуть ставати також об'єктами права господарського відання, права довірчої власності, права користування (оренди). Крім того, слід визнати, що такі види прав на чужі речі, як сервітут, емфітевзис, суперфіцій та право оперативного управління, не можуть виникати щодо корпоративних паїв (часток) у зв'язку зі специфічним характером цих прав, пристосованих суто для особливого об'єкта – об'єкта нерухомості (сервітут, емфітевзис, суперфіцій) або у зв'язку з тим, що за суб'єктами таких прав, заснованих на державній чи комунальній власності, принципово не можуть закріплюватися корпоративні паї (право оперативного управління).

Розглянемо детальніше питання прав господарського відання, довірчої власності та користування корпоративними паями (частками).

Право господарського відання щодо корпоративних паїв (часток) вже передбачене чинним законодавством: ч. 13 ст. 6 Закону України “Про холдингові компанії в Україні” встановлює, що пакети акцій (часток, паїв), передані до статутного капіталу державної холдингової компанії, перебувають у державній власності і закріплюються за відповідною компанією на праві господарського відання⁸. Так само на праві господарського відання закріплюватимуться за державними та комунальними закладами вищої освіти корпоративні паї (частки) в інноваційних структурах, що створюються як суб'єкти господарювання: наукові парки, інноваційні центри тощо (ч. 2 ст. 70 Закону України “Про вищу освіту”⁹, ч. 2 ст. 16 Закону України “Про інноваційну діяльність”¹⁰, статті 1, 13 Закону України “Про наукові парки”¹¹). Законодавство про державну реєстрацію юридичних осіб має передбачати можливість відображення правової підстави, на якій корпоративний пай (частка) належить суб'єкту, заснованому на державній або комунальній власності, тобто права господарського відання.

Право довірчої власності на корпоративні паї (частки), неоформлені як цінні папери, може виникати на підставі договору про управління майном. Частини 1 та 2 ст. 1029 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) визначають, що за договором управління майном одна

⁸ Про холдингові компанії: Закон України від 15 березня 2006 р. № 3528-IV <<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3528-15>> (дата звернення: 30.05.2019).

⁹ Про вищу освіту: Закон України від 1 липня 2014 р. № 1556-VII <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>> (дата звернення: 30.05.2019).

¹⁰ Про інноваційну діяльність: Закон України від 4 липня 2002 р. № 40-IV <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15>> (дата звернення: 30.05.2019).

¹¹ Про наукові парки: Закон України від 25 червня 2009 р. № 1563-VI <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1563-17>> (дата звернення: 30.05.2019).

сторона (установник управління) передає другій стороні (управителеві) на певний строк майно в управління, а друга сторона зобов'язується за плату здійснювати від свого імені управління цим майном в інтересах установника управління або вказаної ним особи (вигодонабувача), при цьому такий договір може засвідчувати виникнення в управителя права довірчої власності на отримане в управління майно¹². Зі свого боку ч. 1 ст. 1030 ЦК України передбачає, що предметом договору управління майном можуть бути, серед іншого, цінні папери, майнові права та інше майно¹³. Діяльність з управління цінними паперами, зокрема й акціями, врегульована спеціальними нормами законів України “Про цінні папери та фондовий ринок” (частини 1, 5–7 ст. 17) і “Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні” (ч. 1 ст. 4) і постає як складова професійної діяльності з торгівлі цінними паперами, що провадиться торговцем цінними паперами від свого імені за винагороду протягом визначеного строку на підставі договору про управління цінними паперами, іншими фінансовими інструментами та коштами, призначеними для інвестування в цінні папери та інші фінансові інструменти, а також отриманими у процесі управління цінними паперами, іншими фінансовими інструментами і коштами в інтересах установника управління або визначених ним третіх осіб¹⁴. Цю діяльність можна охарактеризувати також як ризикову підприємницьку діяльність, що здійснюється на засадах особливої довіри та на професійній оплатній основі виключним колом суб'єктів¹⁵.

Водночас у тому, що стосується корпоративних паїв (часток), які перебувають у державній власності, Закон України “Про управління об'єктами державної власності” визначає засади і порядок здійснення управління “корпоративними правами, що належать державі у статутних капіталах господарських організацій (корпоративними правами держави)”¹⁶, а не корпоративними паями (частками) держави. Проте визнання за корпоративними паями (частками) властивостей повноцінного об'єкта речових прав і речових правовідносин, який, зі свого боку, посвідчує корпоративні права, є їх оборотоздатним символом, означає, що об'єктом, щодо якого здійснюється управління, є саме корпоративні паї (частки), як оформлені, так і не оформлені як цінні папери, а не посвідчені

¹² Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>> (дата звернення: 30.05.2019).

¹³ Там само.

¹⁴ Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України від 23 лютого 2006 р. № 3480-IV <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>> (дата звернення: 30.05.2019); Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні: Закон України від 30 жовтня 1996 р. № 448/96-ВР <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/448/96-вр>> (дата звернення: 30.05.2019).

¹⁵ Г. Буяджи, “Особливості управління цінними паперами в Україні” (2018) 5 Підприємництво, господарство і право 10.

¹⁶ Про управління об'єктами державної власності: Закон України від 21 вересня 2006 р. № 185-V <<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/185-16>> (дата звернення: 30.05.2019).

ними корпоративні права. У разі, якщо йдеться про корпоративні паї (частки), що перебувають у державній власності, таке управління здійснюється визначеними у ст. 4 Закону України “Про управління об’єктами державної власності” суб’єктами на підставі імперативних положень законодавства згідно з наданими владними повноваженнями¹⁷. Відповідно, корпоративні паї (частки), що перебувають у приватній власності, можуть передаватися в управління на підставі договору про управління майном.

Корпоративні паї (частки) неформлені як цінні папери, так само як і цінні папери, мають дуалістичну правову природу (посвідчують певні права і водночас є об’єктами права власності), вони є, по суті, безтілесним майном і можуть розглядатись як фінансові інструменти¹⁸, а отже, діяльність з управління корпоративними паями (частками) має здійснюватися торговцями цінними паперами. У частині 5 ст. 17 Закону України “Про цінні папери та фондовий ринок” прямо встановлено, що договір про передачу фінансових інструментів в управління може передбачати виникнення у торговця цінними паперами права довірчої власності на передані йому в управління фінансові інструменти¹⁹. Таким чином, передача корпоративних паїв (часток), як оформлених, так і неформлених як цінні папери, в управління може призводити до виникнення права довірчої власності на такі корпоративні паї (частки), і Єдиний державний реєстр має передбачати можливість реєстрації такого права.

Нарешті, треба розглянути можливість передачі корпоративних паїв (часток), зокрема й неформлених як цінні папери, в оренду (найм).

Стаття 759 ЦК України встановлює, що за договором найму (оренди) наймодавець передає або зобов’язується передати наймачеві майно у користування за плату на певний строк; ст. 760 ЦК України встановлює, що предметом договору найму може бути річ, яка визначена індивідуальними ознаками і яка зберігає свій первісний вигляд при неодноразовому використанні (неспоживна річ) і що предметом договору найму можуть бути майнові права²⁰. Корпоративний пай (частка) посвідчує корпоративні права, зокрема й майнові, є майном, може розглядатись як індивідуально-визначена безтілесна річ і, безперечно, не належить до споживчих речей.

Стаття 283 Господарського кодексу України встановлює, що у користування за договором оренди передається індивідуально визначене майно виробничо-технічного призначення (або цілісний майновий комп-

¹⁷ Про управління об’єктами державної власності (н 16).

¹⁸ Смітюх (н 1) 181.

¹⁹ Про цінні папери та фондовий ринок (н 14).

²⁰ Цивільний кодекс України (н 12).

лекс), що не втрачає у процесі використання своєї споживчої якості (неспоживна річ), окремо виділяючи нерухоме майно (будівлі, споруди, приміщення)²¹. Корпоративні паї (частки), безперечно, не є майном виробничо-технічного призначення і не можуть бути віднесені до цілісних майнових комплексів, утім, ці положення не треба піддавати суто обмежувальному тлумаченню. Пункт 7 ч. 1 ст. 441, п. 5 ч. 1 ст. 453 та п. 3 ч. 1 ст. 454 ЦК України передбачають, відповідно, передачу в оренду таких специфічних об'єктів, як твір, запис виконання, оригінал чи примірник фонограми, відеограми, які не є ані речами, ані майновими правами, ані майном: у контексті ст. 177 ЦК України ці об'єкти постають як відмінні від майна результати творчої діяльності²². Таким чином, оренда є юридичною конструкцією, яку можна принципово застосовувати не лише до найму речей матеріального світу.

Оренда корпоративних паїв (часток) означає передачу орендареві права користування ними, тобто можливості вилучення їх корисних властивостей²³, а саме – реалізації корпоративних прав й отримання внаслідок цього частини прибутку суб'єкта господарювання – дивідендів. І у випадку оренди, і у випадку договору управління відбувається передача корпоративного паю (частки) і можливості реалізації посвідчених корпоративним паєм (часткою) корпоративних прав певній третій особі в обмін на отримання власником корпоративного паю (частки) певного доходу. Проте на відміну від відносин за договором про управління корпоративним паєм (часткою), де установник управління (власник частки) отримує дивіденди та сплачує управителю плату (або, можливо, управитель утримує як таку плату певну частину дивідендів), при оренді корпоративного паю (частки) орендар сплачує орендодавцеві орендну плату, розмір якої не залежить від результатів його діяльності, залишаючи дивіденди собі. Учасник, який передав свій корпоративний пай в оренду протягом дії відповідного договору, опиняється у положенні, яке є у чомусь подібним до положення акціонера – власника привілейованої акції: він отримує фіксовані платежі і не бере участі в управлінні відповідною господарською організацією. Також особливістю оренди корпоративних паїв (часток), так само як оренди твору, запису виконання, оригіналу чи примірника фонограми, на відміну від інших форм оренди, є неможливість здійснення орендарем поліпшень об'єкта оренди за свій кошт і відсутність у сторін обов'язків щодо здійснення ремонту об'єкта оренди.

²¹ Господарський кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. № 436-IV <<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>> (дата звернення: 30.05.2019).

²² Цивільний кодекс України (н 12).

²³ В Камышанский, *Право собственности: пределы и ограничения* (ЮНИТИ-ДАТА, Закон и право 2000) 55.

Отже, оренда корпоративних паїв (часток) є можливою, вона має бути предметом спеціального господарсько-правового регулювання, утім, навіть за його відсутності такий договір може розглядатись як такий, що укладений відповідно до ст. 6 ЦК України²⁴.

Укладення такого договору з необхідністю призводить до виникнення в орендаря права користування корпоративним паєм (часткою).

Таким чином, корпоративні паї (частки) можуть належати особі не лише на праві власності: щодо цих об'єктів можуть виникати такі речові права, як право господарського відання, право довірчої власності та право користування (оренди). Визнання можливості виникнення цих речових прав вимагає їх реєстрації в Єдиному державному реєстрі із тим, щоб він містив усю інформацію про права, які виникають щодо корпоративних паїв (часток), неоформлених як цінні папери.

Крім того, має бути передбачена можливість реєстрації в Єдиному державному реєстрі всіх можливих видів обтяжень речових прав щодо корпоративних паїв (часток), неоформлених як цінні папери. Видається, що такими обтяженнями є застава, податкова застава, а також за судовим рішенням – заборона відчуження та арешт. Нині законодавство встановлює можливість реєстрації в Єдиному державному реєстрі лише 'арешту корпоративних прав за судовим рішенням' (ч. 10 ст. 13, ч. 2 ст. 25, п. 3 ч. 1 ст. 28 Закону України "Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань"²⁵). Утім, арешту, заставі та іншим обтяженням підлягають не корпоративні права, а оборотоздатний символ (транзитивний знак), що їх посвідчує – корпоративний пай (частка). Ця ідея набуває дедалі більшого поширення: зокрема, якщо у 2005 р. В. Кравчук відстоював необхідність застави корпоративних прав²⁶, то у 2016 р. цей дослідник зазначав, що відповідне обтяження накладається на частку у статутному капіталі²⁷. Водночас існує і протилежна думка, наприклад, О. Пелипенко вважає, що належним предметом застави є корпоративні права і пропонує наділити державних реєстраторів повноваженнями щодо отримання відомостей із Державного реєстру обтяжень рухомого майна, який є єдиним реєстром, де сьогодні можна зареєструвати обтяження частки у статутному капіталі²⁸. Утім, так само, як речові права на нерухоме майно та обтяження

²⁴ Цивільний кодекс України (н 12).

²⁵ Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань: Закон України від 15 травня 2003 р. № 755-IV <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15>> (дата звернення: 30.05.2019).

²⁶ В Кравчук, 'Застава корпоративних прав' (2005) 1 Юридичний радник 10.

²⁷ В Кравчук, Застава частки у статутному капіталі товариства з обмеженою відповідальністю <<https://www.facebook.com/notes/корпоративне-право/застава-частки-у-статутному-капіталі-товариства-з-обмеженою-відповідальністю/1196514040383846>> (дата звернення: 30.05.2019).

²⁸ О Пелипенко, 'Застава корпоративних прав' (автореф дис канд юрид наук, 2015) 8-9.

Андрій Смітюх

цих прав обліковуються у Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно, речові права на корпоративні паї (частки) і їх обтяження повинні обліковуватися в одному реєстрі – Єдиному державному реєстрі із тим, щоб за єдиним запитом можна було отримати всю інформацію про конкретний корпоративний пай (частку) з унікальним реєстраційним номером: про всі речові права та обтяження цих прав. Розпорошення цих даних між декількома реєстрами не видається виправданим.

При цьому відомості Єдиного державного реєстру щодо речових прав із кожного окремого корпоративного паю (частки), неоформленого як цінний папір, а також обтяжень цих прав мають бути відкритими для третіх осіб, зокрема й на порталі електронних сервісів із тим, щоб кожна особа могла безперешкодно та у найпростіший спосіб довідатися про суб'єктів речових прав щодо корпоративного паю (частки) та наявні обтяження цих прав. Це сприятиме максимальному прискоренню вчинення договорів щодо корпоративних паїв (часток).

Досягненню зазначеної вище мети сприятиме також впровадження модельного договору купівлі-продажу корпоративних паїв (часток), неоформлених як цінні папери. Укладення такого договору передбачатиме надання державному реєстратору лише спільної заяви покупця та продавця з відомостями про сторони, предмет договору та ціну продажу і відбуватиметься на умовах, затверджених Кабінетом Міністрів України²⁹. При цьому слід зазначити, що в усіх випадках, коли право власності, інші речові права щодо корпоративних паїв (часток) та обтяження цих прав виникають на підставі договору (застави), державна реєстрація виникнення цих прав або обтяжень має також відбуватися на підставі спільної заяви сторін договору, де зазначатимуться відомості про корпоративні паї (частки), щодо яких виникають речові права або які передаються у заставу, та інші необхідні відомості (зокрема, строк, якщо договір, на підставі якого виникає відповідне право, є строковим). Проте, на відміну від модельного договору, така реєстрація не визначатиме всі умови домовленості сторін. Нині державна реєстрація змін відомостей про склад учасників товариства з обмеженою відповідальністю або товариства з додатковою відповідальністю здійснюється, серед іншого, на підставі акта приймання-передачі частки (частини частки) у статутному капіталі товариства, який подає заявник (пп. “г” п. 3 ч. 5 ст. 17 Закону України “Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань”)³⁰. Подання спільної заяви сторін договору, на підставі якого виникає речове право на корпоративний пай

www.pravoua.com.ua

²⁹ Смітюх (н 1) 222.

³⁰ Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань (н 25).

(частку) або обтяження такого права, означає необхідність встановлення державним реєстратором осіб заявників, а отже, дає змогу недвозначно ідентифікувати волевиявлення сторін договору щодо виникнення речового права або його обтяження.

Утім, максимальне прискорення вчинення правочинів щодо корпоративних паїв (часток) не заперечує переважних прав учасників на придбання корпоративних паїв (часток) при їх продажу, якщо такі права передбачені установчим документом. Перетворення корпоративного паю (частки), неоформленого як цінний папір, на повноцінний об'єкт прав вимагає дієвих гарантій реалізації переважних прав учасника на придбання таких паїв (часток) при їх продажу із залученням до процедури реалізації цих прав державного реєстратора, який вноситиме до Єдиного державного реєстру відомості про запланований продаж корпоративного паю (частки) на відповідних умовах і здійснюватиме реєстрацію переходу права власності на корпоративний пай (частку) до покупця лише за наявності підтвердження відомостей про надіслання учасником-продавцем іншим учасникам відкритої оферти про запланований продаж у встановлений законодавством строк, при цьому інші учасники реалізовуватимуть своє право шляхом сплати відповідної суми на зазначений в оферті рахунок із наступним повідомленням державного реєстратора, який реєструватиме корпоративні паї (частки) на таких учасників на підставі документів, що підтверджуватимуть відповідний платіж³¹. Такий підхід може зробити реалізацію переважних прав на придбання корпоративного паю (частки), неоформленого як цінний папір, при його продажу ефективною, оскільки, з одного боку, забезпечуватиме інтерес інших учасників придбати корпоративні паї (частки), які продаються, а з другого – не надає таким учасникам жодних можливостей блокувати зміну власника корпоративних паїв (часток), якщо такі учасники не придбали відповідні корпоративні паї (частки), що продаються.

Висновки. Перетворення корпоративних паїв (часток), неоформлених як цінні папери, на повноцінний об'єкт речових прав і правовідносин, що представляє в обороті корпоративні права щодо певного суб'єкта господарювання, вимагає впровадження до законодавства норм, які передбачатимуть:

– облік усіх речових прав на корпоративні паї (частки) в Єдиному державному реєстрі. Такими правами є право власності, господарського відання, довірчої власності та користування (оренди). Відповідно, необхідне законодавче врегулювання договорів управління корпоративним паєм (часткою), що неоформлений як цінний папір, та оренди корпоративного паю;

³¹ Смітюх (н 1) 425-6.

- облік обтяжень речових прав на корпоративні паї (частки), неоформлені як цінні папери, в Єдиному державному реєстрі (застава, податкова застава, а також за судовим рішенням – заборона відчуження та арешт);
- відкритий доступ до відомостей Єдиного державного реєстру про корпоративні паї (частки), неоформлені як цінні папери, права на них та обтяження таких прав;
- максимальне прискорення вчинення правочинів щодо корпоративних паїв (часток), неоформлених як цінні папери, з впровадженням модельного договору купівлі-продажу корпоративних паїв (часток) і здійсненням державної реєстрації виникнення права власності, інших зазначених вище речових прав та їх обтяжень, що виникають на підставі договору та спільної заяви сторін договору;
- одночасне забезпечення ефективної реалізації переважних прав інших учасників на придбання корпоративного паю (частки) при його продажу із залученням до процедури реалізації цих прав державного реєстратора.

REFERENCES

Bibliography

Authored books

1. Kamyshanskiy V, *Pravo sobstvennosti: predely i ogranicheniya* [Ownership: Limits and Restrictions] (Uniti-Data, Zakon i pravo 2000) (in Russian).
2. Mogilevskiy S, *Obschestvo s ogranichennoy otvetstvennostyu: zakonodatelstvo i praktika ego primeneniya* [Limited Liability Company: Legislation and Enforcement Practice] (Statut 2010) (in Russian).

Journal articles

3. Buiadzhy G. 'Osoblyvosti upravlinnia tsinnymy paperamy v Ukraini' ['Specialities of Securities Management in Ukraine'] (2018) 5 *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo* 10 (in Ukrainian).
4. Kravchuk V, 'Zastava korporatyvnykh prav' ['Corporate Rights Pledge'] (2005) 1 *Yurydychnyi Radnyk* 10 (in Ukrainian).

Thesis

5. Pelypenko O, 'Zastava korporatyvnykh prav' ['Corporate Rights Pledge'] (avtoref dyskand yuryd nauk, 2015) (in Ukrainian).

Dissertations

6. Smiutkh A, 'Korporatyvni prava ta korporatyvni pai (chastky): teoretyko-pravovi zasady' ['Corporate Rights and Corporate Shares (Stocks): Theoretic and Legal Basis'] (dys d-ra yuryd nauk, 2019) (in Ukrainian).

Websites

7. Kravchuk V, 'Zastava chastky u statutnomu kapitali tovarystva z obmezheniou vidpovidalnistiu' ['Pledge of Share at the Authorized Capital of the Limited Liability Company'] <<https://www.facebook.com/notes/korporatyvne-pravo/zastava-chastky-u-statutnomu-kapitali-tovarystva-z-obmezheniou-vidpovidalnistiu/1196514040383846>> (accessed: 30.05.2019) (in Ukrainian).

Andrii Smitiukh

CORPORATE EQUITY INTEREST (STAKE) NOT REGISTERED
AS SECURITY AS AN OBJECT OF RIGHTS IN REM
AND LEGAL RELATIONS

ABSTRACT. The article explicates the idea of a corporate equity interest (stake) as a tradable symbol which certifies corporate rights, is a substitute for a corporate contribution and an object of rights in rem, and which should be entered into the Unified State Register of Legal Entities, Individual Entrepreneurs and Public Formations (the Unified State Register) or into the depositary system (if a corporate equity interest is a share), and which fulfills the investment, identification, collegial, mobile, and accounting functions.

The author assumes that the existing state of legal regulation of proprietary relations arising in respect of corporate equity interests (stakes) is unsatisfactory and calls for introducing some provisions into legislation which are intended to ensure the transformation of corporate equity interests (stakes) not registered as securities (i. e. which are not shares) into the full-fledged object of rights in rem which in terms of business represents corporate rights with respect to a particular economic activity entity.

The author maintains the position that each right in rem to corporate equity interests (stakes) should be recorded in the Unified State Register. Rights in rem are not limited to the right of ownership, therefore, the author argues for the recognition of the right of economic management, trust ownership and use (lease) in respect of corporate equity interests (stakes) not registered as securities. Accordingly, the conclusion is made about the need for legislative regulation of the contract for management of a corporate equity interest (stake) not registered as security, and the corporate equity interest lease contract.

The author substantiates the need for registration in the Unified State Register of such encumbrances of rights in rem to corporate equity interests (stakes) not registered as securities as pledge, tax lien, and based on a court decision – prohibition of alienation and seizure; the author also argues for the need to ensure public access to the data contained in the Unified State Register regarding corporate equity interests (stakes) not registered as securities, rights thereto and encumbrances of such rights.

Finally, the article concludes that it is necessary to maximize the speed of transactions in respect of corporate equity interests (stakes) not registered as securities, with introduction of a model sale contract of such corporate equity interests (stakes) and performance of the state registration procedure with regard to the onset of the ownership right and other above-mentioned rights in rem and their encumbrances arising under the contract on the basis of a joint application of the parties to the contract, at the same time ensuring the efficient exercise of the pre-emptive rights which other participants may have for the acquisition of a corporate equity interest (stake) in the event of its sale by involving the State Registrar in the procedure of exercising these rights.

KEYWORDS: corporate equity interests (stakes); stakes in the authorized capital; rights in rem; corporate rights; trust ownership; lease; encumbrance; pledge.